

הלכות פורים

מבוסס על קצוש"ע סימן קמ - קמב

1. שבת שלפני ראש-חודש אדר הסמוך לניסן, היא שבת פרשת שקלים. ואם חל ראש-חודש בשבת, אזי היא שבת שקלים. ומוציאים שלשה ספרי תורה, בראשון קוראים בפרשת השבוע. בשני, קוראים בשל ראש-חודש, ובשלישי, קוראים מפטיר בפרשת שקלים, ומפטירים הפטרת שקלים.

2. שבת שלפני פורים הוא שבת פרשת זכור. והשבת שלפני ראש-חודש ניסן, היא שבת פרשת החודש. ואם חל ראש-חודש בשבת, אז היא פרשת החודש, ודינה כמו ראש-חודש אדר שחל בשבת. והשבת שלפני פרשת החודש, היא שבת פרשת פרה.

3. יש אומרים, כי פרשת זכור ופרשת פרה, חגבים לקרוא אותן מדאורייתא. ואין קוראים בהם קטן למפטיר. ובני הישובים שאין להם מנגן, צריכים שיבואו למקום שיש בו מנגן. ואם אי אפשר להם, לכל-הפחות יקראו אותן בנגינות פראוי.

4. משנכנס אדר, מרבים בשמחה. וישראל שיש לו דין ודברים עם גוי, ישפט עמו באדר.

5. בימי מרדכי ואסתר, נקהלו היהודים בשלשה עשר לחודש אדר לעמוד על נפשם ולהנקים מאויביהם, והיו צריכים לבקש רחמים מאת ה' יתברך שמו, שיעזרם. ומצינו שבאשר היו ישראל במלחמה, התענו שיעזרם ה'. וגם משה רבנו עליו השלום, ביום שנלחם עם עמלק, התענה. ואם כן, יש להניח גם אז בימי מרדכי ואסתר, התענו ביום שלשה עשר באדר. ולכן קבלו עליהם כל ישראל יום זה לתענית צבור. ונקרא תענית אסתר, כדי לזכר שהבורא יתברך שמו, רואה ושומע תפלת כל איש בעת צרתו, באשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם. ומכל מקום אין תענית זו חובה כל כך כמו ארבע התעניות שכתובות במקרא, ולכן יש

הלכות פורים

להקל בה בעת הצרף, כגון מעברות ומיניקות או אפלו חולה קצת בכאב עינים, שאם מצטערים הרבה, לא יתענו. וכן יולדת כל שלשים יום, וכן חתן בתוך שבועת ימי המשטה שלו, אינן צריכין להתענות, ויפרעו את התענית אחר כך. אבל שאר הבריאים, לא יפרשו מן הצבור. ואפלו מי שהולך בדרך וקשה עליו התענית, מכל מקום צריך להתענות.

6. ביום ארבעה עשר לחדש אדר, הוא פורים. ואם חל פורים ביום ראשון, מקדימים להתענות ביום החמישי.

7. לכבוד המגילה, יש ללבוש בגדי שבת מבגרב. ערבית, לאחר שמונה-עשרה וקוראים את המגילה. אחר כך אומרים ואתה קדוש וגו', שהוא במזמור למנצח על אילת השחר, שנאמר על אסתר, ויש נאמר, א- להי אקרא וגו', שנאמר על מקרא מגילה, שאמר רבי יהושע בן לוי, חיב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר, א- להי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי, וכתוב אחריו ואתה קדוש וגו'.

8. נוהגים לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר לצרף קרבנות הצבור. ומנהג לתן שלש מחציות, משום שבפרשת כי תשא כתיב שלש פעמים תרומה. ונותנין בערב לפני קריאת המגילה, ומחלקין אותם לעניים. קטן, פטור. ואם אביו נתן בשבילו פעם אחת, חיב לעולם. בן שלש-עשרה שנה, יש אומרים שחיב, ויש אומרים שפטור, עד שיהיה בן עשרים.

9. בפורים, ערבית שחרית ומנחה, אומרים על הנסים, ואם שכח: אם נזכר קדם שאמר את השם מן ברפת הטוב שמך, חוזר ומתחיל על הנסים. אבל אם לא נזכר עד לאחר

הלכות פורים

שֶׁאָמַר אֶת הַשֵּׁם, גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה וְאֵינוֹ חוֹזֵר. וְאִם שָׁכַח בְּבִרְכַת הַמְּזִזוֹן וְלֹא נִזְכַּר עַד לְאַחַר שֶׁאָמַר אֶת הַשֵּׁם מִחֲתִימַת הַבְּרָכָה, שֶׁאָמַר, בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֵינוֹ חוֹזֵר. אֲךָ בְּתוֹךְ הַרְחָמֶן יֹאמַר, הַרְחָמֶן הוּא יַעֲשֶׂה לָנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזַמַּן הַזֶּה בַּיָּמֵי מְרֹדְכִי וְכו'.

10. חָיָב כָּל אָדָם, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה, לְשָׁמַע קְרִיאַת הַמְּגִילָה בְּלֵילָה וּבַיּוֹם. וְגַם אֶת הַקְּטָנִים חָיָבִים לְחַנֵּךְ אוֹתָם שֶׁיִּשְׁמְעוּ קְרִיאַת הַמְּגִילָה. וּמִכָּל מְקוֹם לֹא יָבִיאוּ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת קְטָנִים בְּיוֹתֵר, שֶׁמִּבְּלִבָּלִים דַּעַת הַשּׁוֹמְעִים.

11. מְגִילָה שֶׁל לַיְלָה, אֲסוּר לְקִרְוֹת קִדָּם צֵאת הַכּוֹכָבִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמִּצְטָעֵר הַרְבֵּה מִחֲמַת הַתַּעֲנִיָּת. אֲךָ יָכוֹל לְטַעַם קִצַּת קִדָּם הַמְּגִילָה, כְּגוֹן קֶפֶה וְכַדוּמָה, כְּדִי לְהַתְחַזֵּק מְעַט מִחֲלָשֶׁת הַתַּעֲנִיָּת.

12. מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַמְּגִילָה בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת בְּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ רַב אֲנָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁבָּרַב עִם הַדִּרְת מִלְּךָ. וְלִכְל הַפְּחוֹת יִשְׁתַּדֵּל לְשָׁמַע אוֹתָהּ בְּמִנְיָן עֲשָׂרָה. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְקִרְוֹתָהּ בְּמִנְיָן, יִקְרָא אוֹתָהּ כָּל יַחִיד מִתּוֹךְ מְגִילָה כְּשֶׁרָה עִם הַבְּרָכוֹת שֶׁלְפָנֶיהָ. וְאִם אֶחָד יוֹדֵעַ לְקִרְוֹתָהּ וְהִשְׁאָר אֵינָם יוֹדְעִים, יִקְרָא זֶה שְׂוִדָּע, וְהֵם יִשְׁמְעוּ וְיוֹצְאִין, אֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם עֲשָׂרָה. אֲבָל בְּרָכָה שֶׁלְאַחֲרֶיהָ, אֵין אוֹמְרִים רַק בְּעֲשָׂרָה. וְאֲךָ בְּלֹא שֵׁם וּמִלְכוֹת, יָכוֹל גַּם יַחִיד לְאַמְרָה.

13. מְנַהֵג בְּכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקּוֹרָא אֵינוֹ קוֹרָא מִתּוֹךְ מְגִילָה כְּרוּכָה, אֶלָּא פּוֹשֵׁט אוֹתָהּ וְכוּפֵּלָה דָף עַל דָף כְּמוֹ אֲגָרֵת, מִפְּנֵי שֶׁנִּקְרָאת אֲגָרֵת הַפּוֹרִים, אֲבָל הַשּׁוֹמְעִים, אֵינָם צָרִיכִים לְפָשְׁטָהּ.

הלכות פורים

14. הקורא את המגילה, בין ביום בין בלילה, מברך לפניה שלש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחנינו. ולאחר קריאתה, כורכה בלה ומניחה לפניו, ומברכים ברכת הרב את רבנו וכו'. **אם אבל קורא את המגילה, יברך אחר את הברכות, משום ברכת שהחנינו.**

15. בברכת שהחנינו של יום, יכינו גם על מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים. וכן שליח-הצבור, צריך שיכון להוציא את הצבור על מצות אלו.

16. הקורא את המגילה, צריך לכוון להוציא את כל השומעים. וגם השומע צריך לכוון לצאת ולשמע כל תבה ותבה, שאפילו אם רק תבה אחת לא שמע, אינו יוצא. ולכן צריך הקורא להשגיח מאד, שבשעה שמרעישים ומבלבלים בהפאת המון, ישתק עד יעבר הרעש לגמרי. ומכל מקום ראוי ונכון שיהיה לכל אחד מגילה כשרה, כדי שיאמר בעצמו מלה במלה בלחש, פן לא ישמע תבה אחת מן הקורא. וכן כל אשה חכמת לב שעומדת בעזרת נשים, אם אפשר, מה טוב להיות לה מגילה כשרה לקרות מתוכה, כי שם קשה לשמע, והנשים חיבות כמו האנשים.

17. הקורא צריך שיאמר את עשרת בני המון וגם תבת עשרת, הכל בנשמה אחת, להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד. ונוהגין לכתחלה לומר מן חמש מאות איש, הכל בנשימה אחת. ובדיעבד, אפילו הפסיק בין עשרת בני המון, יצא. **כשאומר הקורא בלילה הוא נדדה וגו', יגביה קולו, כי שם מתחיל עקר הנס. וכשאומר האגרת הזאת, ינענע את המגילה.**

הלכות פורים

18. מי שיש לפניו מגילה פסולה או חמש, לא יקרא עם שליח-הצבור. כי אם הוא קורא, אינו יכול לכוון לשמע מן שליח-הצבור. ואפלו אם הוא יכון, אולי ישמע אחר מה שהוא קורא, ולא יכון לקריאת שליח-הצבור. וכן לא יסיע שום אדם בעל-פה לשליח-הצבור. ולכן אותן ארבעה פסוקי גאלה שאומרים הקהל בקול רם, צריך שליח-הצבור לחזור ולקרותם מתוך המגילה הכשרה.

19. מי שכבר יצא בקריאת המגילה, וקורא להוציא אחר, אם זה שצריך לצאת יודע בעצמו לברך את הברכות, יברך בעצמו. ואם היא אשה, טוב יותר שהקורא יברך, ואומר, אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמע מגילה.

20. בשבת (שאינו פורים) מתרים לטלטל את המגילה. ומכל מקום אם חל פורים ביום הראשון, אין להביא בשבת את המגילה לבית-הכנסת, ואפלו בעיר שהיא מתקנת בערב, משום מכין משבת לחל.

21. צבור שאין להם שליח-צבור שיוכל לקרוא את המגילה עם הטעמים כראוי, יכול לקרוא גם בלא טעמים, רק שיקרא את התבות כראוי, שלא ישתנה הענין. ויכולים לעשות במגילה נקודות וטעמים, שיקרא בהגון, כיון שהיא שעת הדחק, וכך עדיף ממה שיקרא אחד מתוך החמש בלחש, שזה הקורא מתוך החמש, אפלו הוא קורא בלחש, אינו יכול לכוון דעתו שישמע משליח-הצבור, ונמצא שקרא רק מתוך החמש, ואינו יוצא..

22. צבור שאין להם מגילה כשרה כדינה, מכל מקום אם היא פתובה על קלף כהלכתה, רק שחסרות איזו תבות באמצעה, כיון שלא חסר בה ענין אחד שלם, יכולין לקרות מתוכה עם הברכות, והטעות יקרא הקורא בעל-פה, או יאמר לפניו בלחש

הלכות פורים

מתוך

החמש. אבל אם אין מגילה כלל או שחסר בה ענין אחד שלם או שחסר בה בתחלה או בסוף, קורין מתוך החמש כל אחד בפני עצמו ואין מברכין. ויחיד שאין לו רק מגילה פסולה, קורא בה בלא ברכות.

23. שחרית, משכימין לבית-הכנסת. לאחר שמונה-עשרה אומרים חצי קדיש וקוראים בתורה בפרשת ויבא עמלק, ולאחר שמכניסין את ספר-התורה, קוראים את המגילה. לאחר ברכה אחרונה אין אומרים בשחרית אשר הניא. ולאחר שסיים הא-ל המושיע, אומרים שושנת יעקב וכו'. ואין לחלוץ את התפלין עד לאחר קריאת המגילה, **שכתוב בה, ויקר, ודורשים, אלו תפלין. אם יש מילה, מלין קדם קריאת המגילה, שכתוב וששון, ודורשים, זו מילה.**

24. עיר שהיא מקפת חומה מימות יהושע בן-נון, קוראים בה בחמשה עשר.

25. חיב כל אדם לשלוח לכל הפחות לאדם אחד שתי מנות, שכתוב ומשלוח מנות איש לרעהו, שזה שתי מתנות לאחד. וכל המרבה לשלוח מנות לרעים, הרי זה משבח. ומכל מקום מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובמשלוח מנות לרעים, כי אין שמחה גדולה ומפארת לפני הקדוש ברוך-הוא אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות. והמשמח לב האמללים האלו, דומה לשכינה, שנאמר, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדבאים.

26. לא נקרא מנות אלא דבר שראוי לאכול כמות שהוא בלי תקון, כגון בשר ודגים מבשלים ולא חיים, או מיני מתיקה או פרות, או פוס יין וכיוצא בהם.

הלכות פורים

27. כל אדם, אפלו עני שבישראל המקבל צדקה, חייב לתת לכל הפחות שתי מתנות לשני עניים, מתנה אחת לכל אחד, שכתוב, ומתנות לאביונים, שזה שתי מתנות לשני עניים. ואין מדקדקים במעות פורים, אלא כל הפושט יד ליטול, נותנים לו. ומי שהוא במקום שאין שם עניים, יעבב את המעות אצלו, עד שיזדמנו לו עניים או ישלחם להם.

28. נשים חייבות במשלוח מנות ומתנות לאביונים. משלוח מנות, תשלח אשה לאשה ואיש לאיש. אבל מתנות לאביונים, יכולה גם אשה לשלוח לאיש, וכן בהפך. קצת נשים סומכות על בעליהן שהם שולחים גם בשבילן, ואינו נכון, אלא יש להחמיר.

29. חייבים לאכול ולשתות ולשמוח בפורים. גם בליל ארבעה עשר ישמח וירבה קצת בסעודה. וכשחל במוצאי שבת, אף שצריך לעשות בשבת סעודה שלישית, ימעט קצת באכילתו ביום, לתת מקום לסעודת ליל פורים. ומכל מקום בסעודה שעושים בלילה, אין יוצאים ידי חובתן, שעקר הסעודה מצוה שתהא ביום, שכתוב ימי משתה. ויש להדליק נרות דרך שמחה ויום-טוב גם כשעושים הסעודה ביום. וגם בליל חמשה עשר, צריך לשמוח קצת. גם מתנות לאביונים ומנות לרעהו, צריך להיות ביום.

30. מתפללים מנחה בעוד היום גדול, ועושין את הסעודה לאחר מנחה. וצריכין לעשות על-כל-פנים רב הסעודה ביום. וכשחל בערב שבת, עושין אותה בשחרית, מפני כבוד שבת. וטוב לעסק קצת בתורה קדם שמתחיל הסעודה. וסמך לדבר, ליהודים היתה אורה, ודורשים, אורה, זו תורה.

הלכות פורים

31. כיון שכל הנס היה על ידי הנין, ושתי נטרדה במשתה הנין ובאה אסתר במקומה, וכן ענין המן ומפלתו היה על ידי ניין, לכן חיבו רבותינו זכרונם לברכה, להשתפר בנין, ואמרו, חגיב אנש לבסוימי בפורגא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ולפחות ישתה יותר מהרגלו, כדי לזכר את הנס הגדול, ויישן. ומתוך שישן, אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואולם מי שהוא חלוש בטבעו, וכן מי שיודע בעצמו שעל ידי כן יזלזל חס-ושלום באיזו מצוה, בברכה, או בתפלה, או שיבוא חס-ושלום לקלות-ראש, מוטב שלא ישתפר, וכל מעשיו יהיו לשם-שמים.

32. אין לעשות מלאכה בפורים. ומי שעושה בו מלאכה, אינו רואה מאותה מלאכה סימן ברכה לעולם. ועל ידי אינו יהודי, מתר. ומתר לעסק בפרקמטיא. וכן מתר לכתב אפלו אגרת שלום, וכן חובותיו וכל דבר שאינו צריך עיון גדול, וכל-שכן לכתב דבר מצוה או לעשות שאר דבר מצוה. וכן לצרף פורים, מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות.

33. יום חמשה-עשר באדר נקרא אצלנו שושן פורים. אין אומרים בו תחנון, ולא אל ארץ אפים, ולא למנצח. ואסור גם כן בהספד ותענית. ונוהגין בו קצת משתה ושמחה, אבל אין אומרים על הנסים.

34. יום ארבעה עשר וחמשה עשר שבאדר הראשון גם כן אין אומרים בהם לא תחנון, ולא אל ארץ אפים, ולא למנצח, ואסורין בהספד ותענית. וביום ארבעה עשר, מרבים קצת בסעודה.